

УДК 342.72

DOI <https://doi.org/10.32782/pnuola.v33.2023.5>*І. Й. Магновський, Л. С. Березовенко*

ОСОБЛИВОСТІ СУТНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ЛЮДИНИ НА ЗВЕРНЕННЯ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Право людини на звернення та його забезпечення в Україні, а також його місця і значення у системі прав і основоположних свобод особи займає одне з ключових місць, що забезпечує її можливість впливати на організацію діяльності публічної влади та інститутів громадянського суспільства, а звідси й в управлінні державними і суспільними справами та захисту власних законних інтересів на сучасному етапі розвитку національного державотворення.

Тому важливість і доцільність даного дослідження викликана сьогоденням й актуалізує дану проблематику та потребує відповідних напрацювань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі результати досліджень указаної тематики відобразили у своїх працях такі вчені: М. А. Грибанова, А. Г. Ємельянова, Л. С. Кисіль, К. О. Кісілевич, В. І. Козлов, Г. М. Котляревська, М. О. Кравцов, І. А. Куян, Л. А. Лазаренко, І.Л. Литвиненко, М. Б. Михайлов, Є. С. Савич, В. А. Соболев, В. Я. Тацій, Ю. М. Тодика, М. В. Цвік, В. С. Цимбалюк, О. О. Чуб, В. С. Шапіро, та інші, творчі доробки котрих містять корисний за обсягом фактичний матеріал і сприяють до новітніх наукових розвідок щодо вирішення правових проблем забезпечення реалізації конституційного права людини на звернення в Україні.

Формулювання цілей. Метою даної статті є висвітлення у теоретико-правовому аспекті особливостей сутності реалізації права людини на звернення в Україні у національній науковій думці.

Виклад основного матеріалу. Оскільки, у сучасному цивілізаційному просторі, підкреслює Є. С. Савич, частиною якого є Україна, права людини і громадянина визнані й задекларовані на конституційному рівні, і це стосується не лише тих прав, котрі забезпечують природне існування людини як фізичної особи чи її соціальне буття, а й тих, що забезпечують її можливість впливати на організацію діяльності публічної влади та інститутів громадянського суспільства, отож однією із таких можливостей, проголошених на конституційному рівні, є право на звернення, яке закріплено у статті 40 Основного Закону нашої держави. Зміст цього права, зауважує вчений, полягає у тому, що усі мають право направляти індивідуальні чи колективні

письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути звернення і надати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк [1; 2, с. 23].

У роз'ясненні Міністерства юстиції України від 4 квітня 2012 року вказується, що право на звернення включає дві складові: по-перше, звернення громадян є однією із форм участі населення в державному управлінні, у вирішенні державних і суспільних справ, можливістю активного впливу громадянина на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування; по-друге ж, це спосіб відновлення порушеного права громадянина через подання до органів державної влади скарг, заяв і клопотань. У такому розумінні – це механізм виконання соціальних обов'язків публічної влади [3].

У мотивувальній частині рішення Великої палати Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень частини другої статті 8, другого речення частини четвертої статті 16 Закону України «Про звернення громадян» (справа про звернення осіб, визнаних судом недієздатними) від 11 жовтня 2018 року № 8-р/2018 йдеться про те, що закріплений статтею 40 Конституції України інститут права на звернення має комплексний характер. Його утворюють різні за природою і призначенням юридичні засоби (інструменти), метою яких є забезпечення реалізації кожною людиною своїх прав і свобод, а також їх відстоювання, захист та відновлення у разі порушення [4].

Сутність права громадян на звернення М. В. Цвік визначає у якості можливості громадян брати участь у державних і громадських справах, впливати на покращення роботи державних органів та недержавних інституцій [5, с. 148].

Розглядаючи складові елементи права на звернення В. А. Соболь пише, що дане право є однією із форм участі населення в державному управлінні, у вирішенні державних і суспільних справ, можливістю активного впливу громадянина на діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. Відтак одним із складових елементів права на звернення науковець вбачає спосіб відновлення порушеного права громадянина через подання до органів державної влади скарг, заяв і клопотань. У такому розумінні – це механізм виконання соціальних обов'язків публічної влади [6].

Зі свого боку М. Б. Михайлов вважає, що звернення громадян у формі ініціатив є формою безпосередньої демократії, яка забезпечує не просто вираження волі суб'єктів безпосередньої демократії, але й формування та донесення до органів влади конкретних питань, що потребують вирішення, а також відображення бажаних для суспільства шляхів їх вирішення. Таку форму безпосередньої демократії варто відрізнити від ініціатив правотворчих, які передбачають наявність проекту нормативно-правового акту (немає значення детального чи приблизного). У випадку ж зі звичайними ініціативами мова йде про формулювання проблематики чи внесення пропозицій. Внесення такої ініціативи саме по собі не активує законодавчий процес.

Науковці цілком обґрунтовано визначають такий тип ініціатив як непрямі ініціативи або ж як ініціативи порядку денного (*agenda initiative*). Це пов'язано з тим, що громадяни фактично беруть участь у формуванні порядку денного уповноваженого органу влади [7, с. 127–129].

Вітчизняна дослідниця Л. С. Кисіль, аналізуючи виклад видів звернень громадян у статті 3 Закону України «Про звернення громадян», звернула увагу на те, що пропозиції та зауваження становлять один термін, а заяви об'єднані з клопотаннями, хоча визначені вони окремо. На її думку, така класифікація не дає відповіді на питання про їх критерії та не враховує появи нових різновидів звернень громадян у вигляді інформаційного запиту та запиту щодо роз'яснення законодавства, електронної петиції. Адже пропозиція – звернення із суспільно значущих питань, а заяви і скарги – з питань особистого характеру. Окрім того, зміст усталених категорій звернень громадян є надзвичайно різноманітним. Це поради, рекомендації, зауваження, міркування, побажання – пропозиції. Це і прохання, повідомлення про порушення та висловлення думки про їх усунення – заяви, а також прохання – клопотання. Це і вимога про поновлення прав та захист інтересів – скарга. На практиці здебільшого звернення громадян викладаються таким чином, що досить часто змістовно містять ознаки і скарги, і пропозиції, і заяви, і зауваження. Тому питання класифікації звернень громадян має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки дає змогу пізнати їх різноманіття, більш чітко визначити вимоги до різних категорій звернень, уточнити права та обов'язки учасників відповідних правовідносин та порядок їх реалізації [8].

У науковій періодиці питання класифікації звернень громадян є й досі актуальним. Наприклад, О. О. Чуб за критерієм характеру питання, з яким громадяни звертаються до органів публічної адміністрації, пропонує вирізняти звернення публічного та приватного характеру [9, с. 126], а Г. М. Котляревська – пропозиції, зауваження і повідомлення як звернення публічного характеру та клопотання і скарги як звернення приватного характеру [10, с. 37].

Дослідники О. К. Костюкевич, К. О. Кісілевич та В. С. Цимбалюк наголошують про доцільність виділення інформаційного запиту як окремого виду звернень громадян. Наприклад, О. К. Костюкевич формулює його визначення як звернення із проханням надати документовані або публічно оголошені відомості, необхідні для реалізації відповідних прав, свобод та законних інтересів [11, с. 9, 12; 13].

Зі сторони вітчизняної наукової спільноти викликало своєрідне пожвавлення дослідницького інтересу доповнення у 2015 році Закону України «Про звернення громадян» статтею 23-1 «Електронна петиція, порядок її подання та розгляду». Відповідно до цієї статті громадяни України можуть звернутися до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, органу місцевого самоврядування із електронними петиціями через офіційний веб-сайт органу, якому вона адресована, або веб-сайт громадського об'єднання, яке здійснює збір підписів на підтримку електронної петиції. На думку більшості дослідників, петиції є індикатором виявлення настроїв як суспіль-

ства, так і уповноважених посадових осіб органів влади, оскільки в них порушуються важливі соціально неоднозначні питання. Проте однією з найголовніших проблем у цій площині є відсутність дієвого правового механізму її реалізації [14, с. 62–94].

Із даного приводу наводяться позиції вчених таких як С. Г. Закірової, О. С. Леути, що існує загроза маніпуляції та популяризації електронних петицій, що може призвести до їх дискредитації як інструменту безпосередньої демократії. Як наслідок електронну петицію необхідно удосконалити за наступними напрямками: спрощення інтерфейсу; необхідність нівелювання проблем стосовно порушення персональних даних; формування єдиного веб-порталу для всіх петицій. Більше того, такий веб-портал не лише акумулює роботу зі зверненнями, в частині подання колективних звернень, але й уніфікує вимоги до формування звернень та покращить контроль зовнішнього порядку за дотриманням процедури їх розгляду [15; 16].

Н. П. Каменська, яка зауважує, що ініціатор скарги, звертаючись до компетентного органу, звичайно доводить до його відома інформацію про предмет скарги, як наслідок, сигналізує про певні порушення. Водночас інші види звернень також виконують подібну функцію (будь-яке звернення є формою передачі тієї чи іншої інформації). Неможливо ігнорувати факт, що за допомогою скарги автор у першу чергу намагається захистити суб'єктивні права чи законні інтереси тощо, а вже потім опосередковано поінформувати про це адресата [17, с. 53].

Як прогресивний механізм впливу суспільства на владні процеси, характеризує звернення громадян до органів державної влади та місцевого самоврядування або їх посадових осіб М. Б. Михайлов. Розглядаючи звернення громадян як форму комунікації між громадянами та суб'єктами владних повноважень, він вважає, що даний інститут забезпечує ефективну комунікацію громадянського суспільства з владою та підтримує наукову позицію окремих дослідників, на думку яких, інститут звернення громадян виконує функцію соціального контролю інститутів публічної влади, а також вираження думки щодо різноманітних суспільних проблем. Звернення громадян не можна розглядати як форму безпосередньої демократії, проте саме через механізми даного інституту можуть реалізовуватися деякі важливі форми безпосередньої демократії, такі як петиції чи ініціативи [7, с. 127–129].

Науковці С. П. Кандзюба, М. О. Кравцов та В. А. Соболев одноставні у висновках про функціональне призначення інституту звернень громадян до органів влади: як одного із засобів захисту прав громадян, що дозволяє запобігати порушенням, зловживанням, негативним впливам, своєчасно усувати дестабілізуючі наслідки (правозахисна функція); як цінного джерела відомостей для органів державної влади та органів місцевого самоврядування про проблеми громадян (інформаційна); як ефективного засобу комунікації між державою та громадянами (комунікативна); як засобу впливу на рішення органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та як учасника процесу їх прийняття і реалізації (інструментальна) [18, с. 5–7; 19].

Своєю чергою О. К. Костюкевич більш широко розглядає функції права громадян на звернення та відносить до них правоохоронну функцію; функцію правореалізації;

інформаційну функцію; функцію соціального контролю; функцію стимулювання діяльності державного механізму; профілактичну функцію [11, с. 13].

Л. А. Лазаренко формулює визначення конституційного права людини на звернення як закріплені нормами Конституції та законів України можливості громадян України, іноземців і осіб без громадянства подавати до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, їх службових і посадових осіб, інших суб'єктів зауваження та пропозиції, що стосуються їх статутної діяльності, заяви або клопотання щодо реалізації громадянських, політичних, соціальних, економічних, культурних та особистих прав і законних інтересів та скарги про їх порушення і отримувати обґрунтовані відповіді у встановленому законом порядку та у визначені строки [20, с. 5].

О. К. Костюкевич вважає, що право на звернення являє собою визнання на міжнародному рівні та передбачену Конституцією та законами України функціонально спрямовану та таку, що відповідає певним принципам, можливість доводити у відповідній формі особисту думку щодо фактів і подій суспільного життя, реалізації прав, свобод та законних інтересів громадян або їх поновлення у випадку порушення, яка забезпечується державою та виступає невід'ємною складовою її політики в сфері забезпечення прав і свобод людини та громадянина [11, с. 8–9].

Авторське визначення конституційного права людини на звернення сформульовано Є. С. Савичом, під яким слід розуміти гарантовані та врегульовані на національному та міжнародному правових рівнях можливості кожного подавати індивідуальні (колективні) усні або письмові (електронні) звернення до уповноважених на це суб'єктів про різноманітні питання суспільного, державного, колективного чи особистого життя, з метою налагодження діалогових форм участі в управлінні державними та суспільними справами, а також реалізації та захисту своїх прав, свобод та законних інтересів, які припускають обов'язковість їх розгляду та надання обґрунтованої відповіді у встановлений законом строк [2, с. 68].

Як стверджує Т. В. Шаповал, обставиною, котра пояснює характеристику закріпленого в статті 40 Конституції України права на звернення як політичного права, треба вважати інерцію його в суспільному сприйнятті. На думку авторки, закріплене у вищевказаній статті право на звернення має складний характер: залежно від цілей реалізації, від змісту суспільних відносин, що виникають у зв'язку з цим, воно може виглядати як особисте або як політичне право. Це право може виконувати роль одного із захисних прав, або прав на захист. Разом із тим, загальна роль права на звернення є ширшою, про що свідчить характер таких форм звернення як пропозиція і заява, котрі звичайно не мають безпосереднього відношення до захисту прав і свобод. Тим самим право на звернення, залежно від цілей його реалізації, може виглядати не тільки як особисте або як політичне право, а й як одна з несудових гарантій захисту прав, як своєрідне право-гарантія відносно інших прав і свобод людини та громадянина [21, с. 82–85].

Подібну позицію також демонструє Г. М. Котляревська. За її словами, право людини на звернення до органів влади не можна однозначно віднести до групи політичних прав, або вважати це право особистим правом людини чи її економічним, соціальним, культурним, екологічним правом. Це право є загальним правом людини, його слід віднести до групи «прав людини на участь у правовому процесі», до якої також належать права, вказані в статті 55 Конституції України. До цієї ж групи прав можна віднести й гарантоване кожній людині право «знати свої права і обов'язки» (стаття 57 Конституції України), яке також не захищає один якийсь особливий інтерес, а забезпечує реалізацію у правовому процесі усіх інших конституційних прав, а також право «на правову допомогу та вільний вибір захисника своїх прав», яке забезпечує юридичну можливість кожній людині здійснювати в правовому процесі всі інші її суб'єктивні права, що закріплене у статті 59 Конституції України. Авторка формулює конституційне право на звернення як сукупність правових норм, що регулюють певну сферу відносин фізичної особи і держави, тобто тих відносин, які пов'язані із зверненнями фізичних осіб до державних органів та органів місцевого самоврядування і відповідним реагуванням їх на звернення [22, с. 5].

М. А. Грибанова, досліджуючи право на звернення як гарантію реалізації конституційних прав, наголошує на тому, що саме через звернення громадян втілюється у життя один із конституційних принципів – участь громадян в управлінні державними та громадськими справами [23, с. 4].

Доречно зазначає В. А. Соболь, що захищеність прав і свобод громадян передбачає постійне вдосконалення механізмів реагування на їх звернення з боку органів державної влади різних рівнів та органів місцевого самоврядування. Це є одним із об'єктивних інтегральних індикаторів зрілості, зауважує вчений, й незворотності демократичних перетворень у державі. На його думку, ефективні механізми реагування на звернення громадян до органів державної влади та органів місцевого самоврядування передують створенню нової концепції соціально-управлінських взаємовідносин, що має знайти застосування на різних щаблях управління [24, с. 192–193].

Висновки. Отже, ґрунтовне обмірковування викладеного матеріалу надало можливість подати власне розуміння права людини на звернення – це закріплені, утверджені й регламентовані міжнародними та національними нормативно-правовими нормами спроможності особи на законних підставах подавати до уповноважених і правомочних суб'єктів особисті (індивідуальні) та колективні звертання стосовно різносторонніх аспектів суспільно-політичного, соціально-економічного, національно-культурного життя задля належного забезпечення у сфері здійснення ефективної реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів зацікавлених сторін.

Таким чином, підсумовуючи особливості сутності реалізації права людини на звернення, слід відзначити, що запровадження та розвиток даної інституції є якісним показником зрілості демократичної правової держави та розвитку громадянського суспільства, не є виключенням цього явища й Україна.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Савич Є. С. Право людини на звернення в Україні: конституційно-правовий аналіз: дис. ... док. філософії.: 081 «Право» / Ін-т закон-ва Верховної Ради України Київ, 2021. 240 с.
3. Конституційне право громадян на звернення до органів державної влади. Роз'яснення Міністерства юстиції України від 4 квітня 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/p0006323-12>
4. Право на звернення громадян: Рішення Конституційного Суду України від від 11 жовтня 2018 р. № 8-р/2018. URL: <http://ccu.gov.ua/storinkaknygy/438-pravo-na-zvernennya-gromadyan>
5. Конституційне право України / за ред. В. Я. Тація, В. Ф. Погорілка, Ю. М. Тодики. Київ: Український центр правничих студій, 1999. 376 с.
6. Соболев В. А. Теоретико-методологічні засади дослідження звернень громадян як інституту реалізації прав і свобод у громадянському суспільстві. Державне управління: теорія та практика. 2012. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2012_2_42
7. Михайлов М. Б. Нетипові (допоміжні) форми безпосередньої демократії: теорія і конституційно-правове регулювання: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2019. 221 с.
8. Кисіль Л. Є. Відносини, що виникають за зверненнями громадян до органів публічної адміністрації: деякі аспекти адміністративно-правового регулювання. Часопис Київського університету права. 2017. № 3. С. 109–113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2017_3_24
9. Чуб О. О. Конституційне право громадян на участь в управлінні державними справами. Монографія. Х., Одиссей, 2005. 232 с.
10. Котляревська Г. М. Методичні питання класифікації звернень громадян до органів влади. *Юридична Україна*. 2010. № 5. С. 34–39.
11. Костюкевич О. К. Адміністративно-правове регулювання реалізації права громадян на звернення. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2011. 19 с.
12. Білоцерківський В. Я. Історія України: навчальний посібник. Вид. 2 випр. і доп. Харків: «ОВС», 2007. 576 с.
13. Цимбалюк В. С., Кісілевич К. О. Звернення громадян як важлива складова захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні. *Молодий вчений*. 2017. № 5.1 (45.1). С. 149–154. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/5.1/37.pdf>
14. Проблеми законодавчого забезпечення пріоритетних сфер суспільних відносин (на основі аналізу законопроектів, включених до порядку денного десятої сесії Верховної Ради України восьмого скликання). Інститут законодавства Верховної Ради України. Заг. ред. В. О. Зайчука. Том 16. К.: «Видавництво Людмила», 2016. 505 с.
15. Закірова С. Г. Електронні петиції в Україні: становлення системи та механізм дії. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1576:elektronni-petitsiji-v-ukrajini-stanovlennya-sistemi-ta-mekhanizm-dii&catid=8&Itemid=350
16. Леута О. С., Псьота О. В. Електронні петиції як новий механізм комунікації влади та суспільства. URL: http://lsej.org.ua/3_2018/11.pdf
17. Каменська Н. П. Інститут звернень до публічної адміністрації: теорія та практика: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Ірпінь, 2018. 479 с.
18. Соболев В. А. Звернення громадян як механізм взаємодії держави та суспільства: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Київ, 2014. 23 с.
19. Кандзюба С. П., Кравцов О. В. Інформаційно-аналітична система «звернення громадян» як інструмент громадського контролю. URL: [http://w.dbuara.dp.ua/zbirnik/2011-02\(6\)/11kspigk.pdf](http://w.dbuara.dp.ua/zbirnik/2011-02(6)/11kspigk.pdf)
20. Лазаренко Л. А. Конституційне право на звернення людини і громадянина та його забезпечення в Україні: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Київський нац. ун-т внутр. справ. Київ, 2010. 21 с.
21. Шаповал Т. В. Конституційний інститут політичних прав і свобод в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.02 / Київ, 2009. 193 с.
22. Котляревська Г. М. Конституційне право громадян за звернення до органів влади в Україні (питання теорії та практики). автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Київ, 2011. 20 с.
23. Грибанова М. А. Право звернення громадян як гарантія забезпечення їх прав і свобод. *Держава та регіони: серія «Право»*. 2001. № 3. С. 4–7.

24. Соболев В. Актуальні проблеми забезпечення реалізації права громадян на звернення до органів влади. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентіві України*. 2013. Вип. 1. С. 184–195.

Анотація

Магновський І. Й., Березовенко Л. С. Особливості сутності реалізації права людини на звернення в Україні. – Стаття.

Стаття присвячена висвітленню теоретико-правових аспектів особливостей сутності реалізації права людини на звернення в Україні у національній науковій думці. Акцентовано увагу права людини на звернення у якості можливості в управлінні державними і суспільними справами та захисту власних законних інтересів на сучасному етапі розвитку національного державотворення. Звернення громадян до органів державної влади та місцевого самоврядування або їх посадових осіб характеризується як прогресивний механізм впливу суспільства на владні процеси. Наголошується про функціональне призначення інституту звернень громадян до органів влади: як одного із засобів захисту прав громадян, що дозволяє запобігати порушенням, зловживанням, негативним впливам, своєчасно усувати дестабілізуючі наслідки (правозахисна функція); як цінного джерела відомостей для органів державної влади та органів місцевого самоврядування про проблеми громадян (інформаційна); як ефективного засобу комунікації між державою та громадянами (комунікативна); як засобу впливу на рішення органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та як учасника процесу їх прийняття і реалізації (інструментальна). Зауважується, що захищеність прав і свобод громадян передбачає постійне вдосконалення механізмів реагування на їх звернення з боку органів державної влади різних рівнів та органів місцевого самоврядування. Подається авторське визначення права людини на звернення – це закріплені, утверджені й регламентовані міжнародними та національними нормативно-правовими нормами спроможності особи на законних підставах подавати до уповноважених і правомочних суб'єктів особисті (індивідуальні) та колективні звертання стосовно різносторонніх аспектів суспільно-політичного, соціально-економічного, національно-культурного життя задля належного забезпечення у сфері здійснення ефективної реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів зацікавлених сторін. Констатовано, що запровадження та розвиток даної інституції є якісним показником зрілості демократичної правової держави та розвитку громадянського суспільства, не є виключенням цього явища й Україна.

Ключові слова: право людини на звернення, конституція України, публічна влада, інформаційний запит, електронна петиція.

Summary

Magnovskiy I. Y., Berezovenko L. S. Peculiarities of the essence of the realization of the human right to appeal in Ukraine. – Article.

The article is devoted to highlighting the theoretical and legal aspects of the essence of the realization of the human right to appeal in Ukraine in the national scientific opinion. Attention is focused on the human right to appeal as an opportunity in the management of state and public affairs and the protection of one's own legitimate interests at the current stage of the development of national statehood. The appeal of citizens to state authorities and local self-government bodies or their officials is characterized as a progressive mechanism of society's influence on power processes. Emphasis is placed on the functional purpose of the institution of citizens' appeals to the authorities: as one of the means of protecting the rights of citizens, which allows to prevent violations, abuses, negative effects, and to eliminate destabilizing consequences in a timely manner (human rights protection function); as a valuable source of information for state authorities and local self-government bodies about citizens' problems (informational); as an effective means of communication between the state and citizens (communicative); as a means of influencing the decisions of executive authorities, local self-government bodies and as a participant in the process of their adoption and implementation (instrumental). It is noted that the protection of the rights and freedoms of citizens requires the constant improvement of mechanisms for responding to their appeals by state authorities of various levels and local self-government bodies. The author's definition of a person's right to appeal is submitted – it is established, approved and regulated by international and national normative and legal norms,

the ability of a person on legal grounds to submit personal (individual) and collective appeals to authorized and authorized subjects regarding various aspects of social and political, socio-economic, national and cultural life for proper provision in the field of effective implementation and protection of the rights, freedoms and legitimate interests of interested parties. It was established that the introduction and development of this institution is a qualitative indicator of the maturity of a democratic legal state and the development of civil society, and Ukraine is no exception to this phenomenon.

Key words: human right to appeal, the constitution of Ukraine, public authority, information request, electronic petition.